

כבר בילדותו, כשהוכה על ידי חבריו הרוסיים, חלם להיות 'מנצח' בעל שם בינלאומי. כשהמאסטרו לאונרד ברנשטיין התקשר אליו במפתיע והזמין אותו לסדרת הופעות יוקרתית בארה"ב, הוא חש שהגיע לפסגת המוסיקה הקלאסית, אלא שאז הכל התהפך, כאשר יצא מהרכבת התחתית מול 770, שעה קלה לפני שבת, ונפגש בחרדים רצים עם מגבות למקווה... * סיפור חייו המרתק של ר' ישראל אדלסון, האיש שעשה את כל הדרך לפסגת המוסיקה הקלאסית, נגע בשמים, והגיע לליובאוויטש חרף כל הנסיונות

מאת נתן אברהם

איש מנצח

כ

שביקשתי מרי ישראל אדלסון בתחילת הראיון לתאר בפניי את הפגישה הראשונה שלו עם הרבי, הוא עצר את שטף דיבורו, חשב, התבונן ולבסוף החליט לשאול מושג מעולמו המקצועי שלו בכדי לתאר את הרגע: "מנצח תזמורת זה משהו שהופך טקסט מת למציאות חיה. יצירה מוסיקאלית, זה חומר כתוב שהמנצח מפנים לעצמו, קורא אותו, מזדהה והופך אותו לביצוע חי, מרשים ונושם. הרבה אנשים שלא מבינים במוסיקה שואלים למה צריך מנצח, הרי הנגנים מנגנים על פי התווים שלפניהם. עבודתו של המנצח היא לווסת ולנווט את קבוצת הנגנים הגדולה שלעיתים מגיעה למאה אמנים ויותר, לביצוע אחיד ומשולב."

"זהו תפקיד מאוד ייחודי ונצרך, וקשה ללמוד אותו מפני שהוא מאוד מסובך ומצריך עבודת הכנה מקיפה ומקצועיות. כשראיתי את הרבי בפעם הראשונה, היה זה באמצע התוועדות, כאשר הנחיל את השפעתו על מסה של אנשים המקשיבים למרותו ושבויים בקסמו. ראיתי לפניי דמות של מנצח מלידה, במובן הרוחני של התפקיד, אחד שנולד לתפקיד בלי ללמוד זאת, והוא משרה מרוחו, נשמתו וכוחו על כלל החסידים ומאחד אותם."

כשרי ישראל אדלסון מדבר על ההתקרבות שלו אל הרבי, הוא מתמלא בהתרגשות; חציית הקווים מעולם המנצחים לאחר השקעה של שנים ארוכות, אל עולמה של החסידות, היה תהליך עמוק ופנימי.

בהמשך הראיון שנגע עמוק אל תוך הלילה, הבנתי היטב למה בחר רי ישראל אדלסון דווקא בהשוואה הזאת כשנתבקש לתאר את התקרבותו לרבי. אדלסון שזכה בשלל תחרויות יוקרתיות בעולם המנצחים, וביניהן התחרות היוקרתית ביותר שהתקיימה אז בלונדון, אליה הגיעו שבעה עשר מנצחים בלבד מירכתי תבל; כשהוא מתהדר בהיותו תלמיד קרוב של גדול המנצחים מר לאונרד ברנשטיין, החליט ביום מן הימים שהוא מעדיף את דעתו של הרבי על דעתו של המאסטרו שכה אהב, מה שגדע את הקריירה המובטחת שלו.

השנה, אחרי שני עשורים שבהן הסתפק ביצירות מוסיקאליות מקומיות ובעיקר בעבודה מאחרי הקלעים, החליט אדלסון לממש את חלומו הגדול. הוא הוציא לאור את הדיסק השני, במסגרת פרויקט של עיבוד מחדש של ניגונים חב"דיים מעוררי נפש, ולצקת בהם, כלשונו, מעט אקטים מוסיקאליים עכשוויים מבלי שזה יפגע בנשמתיות של הניגונים.

עד לאחרונה הוא עבד עם גדולי המוסיקה החסידית כמו מרדכי בן דוד, יצחק מאיר הלפגוט, ישראל לאם, אבי פיאמנטה ואחרים, וכעת החליט לצאת בהפקה פרטית משלו בדיסק חדש שנקרא – "קול דודי".

בין היתר נמצאים בדיסק השירים: 'אנעים זמירותי', 'יעלה', 'ניגון מרוסטוב', 'אימתי קאתי מרי ועוד. בסגנונו המיוחד ממוזג אדלסון מוסיקה קלאסית עם מרכיבי ג'אז של "העידן החדש". מעל הכל חדור הדיסק ברוח התפילה החסידית, כפי שהעיר אחד המאזינים: "לא ידעתי שפסנתר יכול להתפלל!"... הדיסק מיועד לקהל מאזינים בעלי רגישות ואבחנה מוסיקלית.

דיסק זה יוצא בעקבות הצלחתו של הדיסק הראשון "Beyond from Yearnings" – "כיסופים מהעבר השני", שמכיל את הניגונים 'ארבע בבות', ניצ זורצ'י חלופצ'יק, 'אלי אתה', 'כי אנו עמך', 'כי הנה כחומר', הניגון של רי מיכאל מזלוטשוב, 'האפ קאזאקי', ועוד. פגשנו אותו בביתו שבברוקלין לראיון מרתק במהלכו גולל בפנינו בנוסטלגיות את עברו, לצד פעילותו בהווה, ותוכניותיו לעתיד.

שר שירי הלל לסטאלין

אדלסון נולד בלנינגרד לפני למעלה מחמישים שנה. בביתו לא היה כל זכר ליהדות. מסביב הייתה סגידה גלויה למפלגה

רי ישראל אדלסון, השבוע בביתו, עם ר' מרדכי בן דוד

תקופה, הלהקות הצבאיות והתזמורות
בצה"ל היו שם דבר בעולם כולו".

לא רק ראציונל

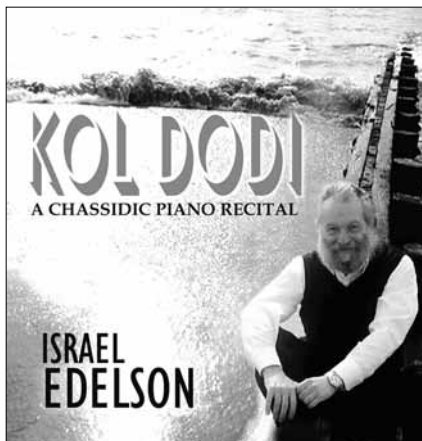
לאחר שאדלסון סיים את שירותו
הצבאי, היה ברור לו לאן פניו מועדות.

באחד הימים ארז את מזוודותיו, ויצא
להמשיך את לימודי הניצוח באקדמיה
המפורסמת למוסיקה בווינה. לאחר מספר
חודשים של לימודים מייגעים ומבחנים
מתישים, החליט שאת החופשה מהלימודים
יעשה בצרפת, שם התאכסן אצל אחת
מחברותיה של אימו. אותה אישה, על אף
שהייתה גויה, השנים הרבות מחוץ למגף
הקומוניסטי עשו אותה פחות אתאיסטית
ויותר קשובה לפן הרוחני; דווקא היא
שפתחה בפניו של אדלסון הצעיר צוהר
לעולם אחר שלא הכיר.

"לא רק שחונכתי על ברכי השיטה
האתאיסטית" – מעיד אדלסון על עצמו –
"אלא הייתי מעריץ גדול של השיטה.
כשהתגוררתי בירושלים, בין שיעור אחד
למשנהו באקדמיה, נהגתי להשתתף
בכינוסים ובהפגנות של המפלגה
הקומוניסטית שפעלה בארץ ישראל. גדלתי
על אושיות השיטה שמה שלא מבינים בשכל,
משמע שלא קיים. והנה, דווקא אותה אישה
גרמה לי לשנות את דפוס המחשבה הזה. היא
החלה לספר לי על עולמות רוחניים שקיימים
בגלובוס שלנו, דברים רבים שלא רואים
אותם במוחש אבל הם קיימים. הרמתי גבות.

"לא בקלות הפנמתי את מה שהיא
סיפרה, אך באחת הפעמים שהייתי בביתה,
הביאה דוגמה ממאורר, שכשהפרופלורים
שלו עומדים על מקומם, ניתן להבחין בהם
בברור, אך כשהם נעים, ניתן לראות רק את
החלק המרכזי ולא את הכנפיים עצמם.
ההוכחה הייתה ברורה, איך שאנחנו תופסים
את העולם, הכל תלוי בתנועה ובתזוזה של
אותו חפץ כלפי התפיסה שלנו. ישנם דברים
מעבר לתווך התדרים של חושי הקליטה
שלנו, שאיננו תופסים אותם, אך הם קיימים.
זה שבר אצלי את התפיסה האנליטית, וגרם
לי לחשוב שאולי אני באמת טועה.

"חזרתי מהחופשה אל ספסל הלימודים
בווינה עם מחשבות רבות. היא ניפצה לי את
כל התפיסות עליהן גדלתי. כשערבתי
בתהיותי את אחד המרצים באקדמיה, הוא
אמר לי 'אתה הרי יהודי, יש לכם את
הקבלה'. לא היה לי שמץ של מושג מה זה
קבלה; חשבתי בתחילה שהוא עושה ממני

לאחרונה אף השתתף

בכמה הופעות גדולות

שחשפו אותו לקהל לאחר

שנות אנונימיות ארוכות.

השוני היחיד הוא,

כשבמקום מעיל מנצחים

והרבה אגו – הוא עולה

לנצח עם זקן עבדקני,

חליפה חסידית ומגבעת עם

קנייץ' חב"די ועם הרבה

ענווה וצניעות

הצבאי, מה שאכן עשיתי. המגמה אליה
נכנסתי ללמוד הייתה, ניצוח והלחנה. אהבתי
את המגמה הזאת והתחלתי להשקיע בכיוון
עוד בעת לימודי בתיכון בקורסים שלקחתי.
"אפשר לומר שלהיות מנצח על תזמורת,
זה משהו שנולדתי איתו, אינני יכול לתאר
זאת בצורה אחרת. כבר בילדותי שאפתי
להיות מנצח, אהבתי לראות סרטים על
מנצחים גדולים שהיו עבורי מושא להערצה.
בלימודי בתיכון, במקום ללכת הביתה אחרי
הלימודים, או ליהנות בערבי חברה עם שאר
בני כיתתי, העדפתי להשתתף בשיעורים של
ניצוח והלחנה באקדמיה, כך שהקבלה שלי
לאקדמיה, הייתה קלה יחסית.

"בסיום לימודי באקדמיה, התגייסתי
לשרות מלא בתזמורת חיל האוויר. באותה

הקומוניסטית. על הכל הסכימו הוריו לוותר,
חוץ מאשר על ברית מילה לבנם הרך. לימים
סיפר לו אביו כיצד התנהל אותו אירוע
שנשמר בסודי סודות, ונטלו בו חלק עשרה
אנשים בדיוק. השם שנבחר לנימול היה
'ישראל', על שם אב אביו שהיה יהודי ירא
שמים ולמדן, בקי באומנות השחיטה, מוהל
ובעל תפילה. בעקבות הלשנה של בני בליעל
הוא נכנס לכלא, עונה שם קשות וכשיצא
נפטר.

"למרות זאת, גודלתי על ברכי השיטה
האתאיסטית שלא מאמינה בדבר שאי אפשר
להבינו על פי שכל. כשהגעתי לגיל גן, נשלחתי
לגן הממשלתי, שם, לא אשכח, היינו פותחים
ומסיימים את היום בשירי הלל לסטאלין
ולמפלגה הקומוניסטית."

"כבר כשלמדתי בגן הרגשתי שאני
מופלה לרעה משאר הילדים. בכל קונפליקט
שהיה לי עם אחד הילדים, תמיד אני נמצאתי
אשם. באירוניה עצובה ניתן לומר, שהקשר
היחיד שלי עם היהדות היה שידעתי שאני
חריג משאר התלמידים. זיכרון ילדות חזק
שאני נושא עימי, היה כאשר אחת הגננות
גילתה באחד הימים שאני מהול, והיא עוררה
על כך מהומה ועשתה סקנדל. האנטישמיות
מצד הגויים הרוסים היתה חסרת תקדים.
הם פשוט גדלו והתחנכו לשנוא יהודים.
בהזדמנות, כשהייתי במחנה קיץ והעזתי
להחזיר מנה אחת אפיים לנערה שהכתה
אותי בפניי, גיליתי לתדהמתי מחנה שלם
רודף אחריי..."

"בתשכ"ו הצלחנו לעלות לארץ ישראל
אני ואימי. בארץ ישראל התגוררו כבר דוד
ורודה שלי מצד אימי שהיגרו לארץ ישראל
לאחר מלחמת העולם השנייה. במסגרת
איחוד משפחות הצלחנו לקבל אשרת יציאה
מרוסיה."

● כבר בתקופת ילדות היא הרגשת אהבה למוסיקה?

במבט לאחור, את האהבה הגדולה
למוסיקה קיבלתי מהורי. מעניין שעל אף
שאבי היה רחוק מענייני שמירת תורה
ומצוות, הוא היה שר פרקי חזנות בבית
הכנסת הגדול בלנינגרד, והיה חבר במקלה
שם במשך כ שלושים שנה!

בפועל, עוד לפני העלייה לארץ ישראל,
התחלתי ללמוד בבית ספר מיוחד למוסיקה,
וכשהגעתי לארץ ישראל, היה זה טבעי,
שכאשר חיפשתי תיכון ללמוד בו, בחרתי
בתיכון המוסיקלי ליד האקדמיה למוסיקה
בירושלים, ממנו ניתן היה לעבור וללמוד
כעתודאי באקדמיה ולדחות את השרות

וכך, בד בבד עם לימודי המוסיקה, קרא אדלסון בשקיקה ספרים רבים של קבלה ורוחניות יהודית. הוא הסתובב באירופה שנה נוספת, ולמד בקורסים יוקרתיים לניצוח. בשנת תשל"ט התקבל לקורס היוקרתי ביותר בעולם הניצוח, קורס שמתקיים בכל שנה בטנגלווד, ארה"ב, בית הקייץ של התזמורת הסימפונית מבוסטון".

המאסטרו הגדול התקשר במפתיע

בכדי שמנצח יוכל להתמקצע, הוא צריך שתהיה לו תזמורת רבת-נגנים ככל היותר, בכדי שיוכל לנצח עליהם. כדי להגיע לרמה של ניצוח על תזמורת בת כמה עשרות נגנים, עליו להשתתף בכמה שיותר קורסים יוקרתיים שהקבלה אליהם כרוכה במבחנים רבים. לקורס היוקרתי עם תשעים הנגנים התקבל אדלסון לאחר בחינה שעבר בפריז, בחינה שכלל לא הוזמן להשתתף בה שנה קודם לכן. אלא שגם בחלומותיו הכי וורודים לא חלם שמורהו בקורס היוקרתי לא יהיה אחר ממושא הערצתו בנעוריו, המנצח הדגול לאונרד ברנשטיין, שהיה אחד המנצחים הגדולים בכל הזמנים. "רק מי שנמצא בתעשיית המוסיקה הקלאסית, יוכל להבין את עוצמת ההתרגשות שאחזה בי כששמעתי שהוא יהיה המורה שילמד אותי. הוא אחד המנצחים, המלחינים והפסנתרים הגדולים של המאה הקודמת. כישרון אוניברסאלי חד פעמי."

"בימים הראשונים של הקורס, מרוב הערצה אל האיש, הייתי יושב בכיתה כמו בול עץ; ההתרגשות שיתקה אותי. ככל שחלפו הימים, נשבר הקרח והצלחתי להביא לידי ביטוי את כישרוי ונסיוני. מהר מאוד נוצרה בינינו כימיה טובה, ומשהסתיים הקורס, השתתפתי איתו בניצוח על הקונצרט בטנגלווד, כשאני קיבלתי את הניצוח על חלק הפתיחה.

"בתום הקייץ, אחרי ההתלהבות וההצלחה המסחררת, מבחינתי כבר נגעתי בגג העולם, ישבתי בבית, והתחלתי להרגיש ירידה במצב הרוח. כמו טפסן הרים שכבש את היעד, וכשהוא יורד, הוא נשאר ללא שאיפות ואתגרים. שוב התחלתי לשקוע במחשבות על מהות החיים. צריך להבין שלהיות תלמיד של המנצח הנחשב ביותר, זה להגיע לראש הפירמידה, וכך החלו שוב להציק לי שאלות הזהות".

ישראל אדלסון בצעירותו עם גדול המנצחים מר לאונרד ברנשטיין

במשך לילה שלם התהפך על יצועו והתקשה להירדם. בבוקר חזר עם עיניים אדומות ודומעות אל מורהו המשוחד, ואמר לו 'אני את שם משפחתי היהודי לא אשנה ויהי מה'. את זה היה מספר בגאווה יהודית מופגנת גם מול קהל של עשרות אלפי גויים

"ממצב שהכל בעצם ברור, הכל התהפך אצלי", הוא אומר. אדלסון התחיל להסתובב בחנויות ספרים בעיר ולחפש ספרות שתרווה את צימאונו.

"באחת מחנויות הספרים אליה נכנסתי, מצאתי קומה שלמה של ספרות דתית ופילוסופית. באחד המדפים מצאתי שלל ספרים שכתב מחבר יהודי אנגלי, שאת ספרו קניתי קודם לכן בווינה. החלטתי לקנות ספר נוסף שהוא כתב, ולמרבה הפלא, אותו כן הצלחתי להבין. הדברים מאוד דיברו אלי. מעולם לא חשבתי שהיהדות יכולה להיות כה מעניינת ועמוקה. זו הייתה תגלית בעבורי".

צחוק. הוא היה צריך להסביר לי למה התכוון. כבר באותו יום מצאתי את עצמי בחנות ספרים, מחפש ספר כזה. מצאתי את הספר 'האדם והעץ הקבלי', זה היה נראה לי כספר מעניין, אך מעבר לכמה מושגים בעברית, לא הבנתי מילה וחצי מילה. הנחתי את הספר בחדרי, בעוד שאינטנסיביות הלימודים השכיחה ממני לתקופה מסוימת את התגלית הזו".

לאחר שנתיים סיים אדלסון את לימודיו בווינה, והשלב הבא היה לימודים באקדמיה חשובה בלונדון. הלימודים בלונדון היו קלים יותר, והמחשבות היו משוחררות יותר, על העולם וצורתו, ומה תפקידו כיהודי בעולם.

כמה ימים לאחר מכן, צלצל הטלפון בביתו של אדלסון. ברנשטיין הפתיע אותו כשביקש ממנו להצטרף אליו למסע הופעות בארה"ב של הפילהרמונית הווינאית, מהתזמורות הנחשבות בעולם. "כמעט נפלתי מהרגליים. הבנתי שהותרתי עליו רושם חיובי, והוא החליט לעבוד איתי מעבר להיותו מורה שלי".

שלושה שבועות הם היו יחד, שיתפו פעולה בצורה מקצועית בשלל הופעות. הקהל נהנה והריע, ואז אדלסון חזר לארצות הברית. כמה אירוני, שדווקא ברנשטיין, שמאוחר יותר ביקש ממנו לסגת מהתקרבותו אל היהדות, הוא היה האיש שגרם לאדלסון מבלי משים לעשות את הצעדים הראשונים לשורשיו היהודיים. "שלא כמו שאר היהודים בתעשייה שהחביאו את יהדותם, הוא דווקא היה גאה ביהדותו. בכל הראיונות שהתראיינן, סיפר בגאווה על יהדותו.

"לא פעם שמעתי אותו מספר את הסיפור שחווה בצעירותו, כשהיה סטודנט צעיר אצל אחד המנצחים הגדולים, יהודי משומד בשם סרגיי קוסביצקי. באחד הפעמים אמר לו מורהו המשומד, שיש לו פוטנציאל אדיר בתחום, אבל בתנאי אחד – שישנה את שמו היהודי לשם משפחה אמריקאי טיפוסי. צריך לזכור שמדובר באמריקה של שנות הארבעים, שהייתה נוצרית יותר.

"הוא סיפר כי במשך לילה שלם התהפך על יצועו והתקשה להירדם. בבוקר חזר עם עיניים אדומות ודומעות אל מורהו המשומד, ואמר לו 'אני את שם משפחתי היהודי לא אשנה ויהי מה'. את זה היה מספר בגאווה יהודית מופגנת גם מול קהל של עשרות אלפי גויים. כך, שבמבט לאחור היום אני יכול להגיד שהוא היה גורם משמעותי אצלי בדרך להסרת אותם בגדים צואים של ריחוק וניכור מהיהדות".

ביקור בקראון הייטס

לאחר סדרה של הופעות יוקרתיות לצד המאסטרו שכה אהב והעריץ, מצא אדלסון את עצמו מעביר את זמנו בחדרו השכור בניו-יורק, כששאלות הזהות שבות ומציפות אותו ולא נותנות לו מנוח.

יום אחד המליץ לו אחד מחבריו להגיע לשכונה של יהודים שומרי מצוות. הוא אכן ביקר שם והופתע לפגוש באנשים אינטלקטואלים ומשכילים. בהשגחה פרטית היה זה כמה שעות לפני שבת, כשיצא מתחנת

עד לפנות בוקר שהיתי אצל המאסטרו. דיברנו על מוסיקה וגילתי לו שאני נמצא בתהליך של התקרבות למה שקראתי אז 'רוחניות'.

סיפרתי לו על ביקורי בשכונת קראון הייטס. הוא לא הגיב; כנראה לא האמין עד כמה החשיפה שלי לאורח החיים החב"די תקח אותי רחוק ממנו. כשיצאתי ממנהטן, היה ברור לי שאני לא חוזר לביתי שבקווינס. החלטתי לחזור לקראון הייטס ולהמתין עד אור הבוקר במטרה להמשיך לחוות את החוויה המיוחדת הזאת.

רחוק ממנו

הרכבת התחתית מול 770. בערבו של אותו יום היה צריך להיפגש עם המאסטרו במנהטן, והוא עשה חשבון שעד הערב יספיק לתהות על קנקנם של היהודים שחברו כה הוקסם מהם.

"כשיצאתי מתחנת הרכבת, התחושה הראשונה הייתה הלם. אברכים לבושי משי שכינתי אותם ביני לבין עצמי 'פינגווינים', רצו הלוך ושוב עם מגבות על כתפיהם. כיום אני יודע שהם מיהרו להספיק למקווה לפני שבת, אבל אז זה היה מוזר בעיניי. לא תיארתי לעצמי לפגוש באמריקה החופשית את מה שהייתי רגיל לראות בירושלים העתיקה. חשבתי לעצמי 'מאיפה הגיעו כל החסידים הללו?' חברי נייער אותי ממחשבותיי, וערך לי ביקור אצל כמה מתושבי השכונה, ביניהם גם אבי פיאמנטה, איתו יכולתי לדבר על התחום המוסיקאלי. חיובו והנחמדות שלו כבשו אותי.

"מאוחר יותר כשהחסידים פנו לבתי הכנסת והנשים עמלו על סידור אחרון של שולחן שבת לקראת סעודת ליל שבת, מצאתי את עצמי מתלווה לחברי שלקח אותי למישהו מיוחד במינו, כהגדרתו. 'אתה חייב לפגוש אותי', גירה אותי. אשתו קיבלה אותנו בסבר פנים יפות ויכולתי לשוחח עמה ברוסית. עוד אנו משוחחים על הרבי וחב"ד, נכנס הביתה איש הדור צורה, לימים התברר לי כי זהו הרב יואל כהן.

"בידיעבד, הטריגר הראשון שקירב אותי לחסידות חב"ד ולרבי, הייתה אותה סעודת

שבת. הרב כהן עצמו לא דיבר כמעט באותה סעודה; דווקא השקט שלו הקסים אותי. הניגונים החסידיים שניגן בכזו דבקות, היו כמו מים על נפש עייפה. אני שהבנתי דבר או שניים במוסיקה, מעולם לא שמעתי ניגונים כה מרגשים וכה חודרים לעומק הנשמה. נמסתי".

אף על פי כן, אדלסון לא מצא כוח בנפשו שלא להגיע לפגישה עם המאסטרו, ובשלב מסויים פרש לדרכו, לא לפני שנאמר לו שהוא אורח רצוי מתי שרק ירצה.

"עד לפנות בוקר שהיתי אצל המאסטרו. דיברנו על מוסיקה וגילתי לו שאני נמצא בתהליך של התקרבות למה שקראתי אז 'רוחניות'. סיפרתי לו על ביקורי בשכונת קראון הייטס. הוא לא הגיב; כנראה לא האמין עד כמה החשיפה שלי לאורח החיים החב"די תקח אותי רחוק ממנו. כשיצאתי ממנהטן, היה ברור לי שאני לא חוזר לביתי שבקווינס. החלטתי לחזור לקראון הייטס ולהמתין עד אור הבוקר במטרה להמשיך לחוות את החוויה המיוחדת הזאת.

"הראשון שהבחין בי בשעת בוקר, היה אבי פיאמנטה. בלי להתבלבל הרבה, שש וצהל לקראתי, ולקח אותי איתו לטבול במקווה – לראשונה בחיי..."

"כשאני מסתכל היום על תהליך ההתקרבות שלי לחב"ד, מאחד שהגיע מרקע של אנטי ואתאיסטי, כל זה מסתדר לי, מפני שהתהליך היה כל-כך טבעי, כאילו נולדתי עם זה. החביבות של האנשים, החכמה והעמקות של תורת החסידות, חיברו אותי לאורח החיים הזה. לא נדרשתי לקיים מצוות, אבל את חלקן התחלתי לקיים מרצוני החופשי. מצאתי אנשים מאד ריאליים, לא תלושים, וביחד עם זה חיים ברוחניות ובקדושה, וחייהם שלווים. זה גרם לי להתקרב ולרצות להיות כמותם.

"השלב הבא והמתבקש היה כששכרתי דירה בקראון הייטס".

בד בבד עם ההתקרבות הגדולה שלו לתורת החסידות, התקבל אדלסון להשתתף בתחרות הכי יוקרתית למנצחים שהתקיימה בחסות ה-BBC בלונדון. "הייתי צריך להתכונן לתחרות באינטנסיביות רבה", נזכר אדלסון. הרב כהן לא שלל זאת. 'תישאר בשכונה, תקבע לך כמה שעות להתמסר ללימודי המוסיקה, ובשאר זמנך הפנוי, תספוג את האווירה בשכונה ותלמד עוד יהדות'. הוא הצמיד לו חברותות שלימדו אותו חומש ותניא, וסיפרו לו גם בין היתר על הרבי. הם הציעו לו לכתוב לרבי לפני התחרות ולבקש את ברכתו. ר' ישראל

התיישב אפוא וכתב לרבי בפירוט על משפחתו ועל כל הקורות איתו, אך לא זכה למענה.

"הייתי מאוכזב", מודה אדלסון, השקעתי זמן ומאמץ לכתוב לרבי כמה דפים, והרבי כלל לא התייחס. כל ניסיונותיהם של הבחורים להסביר לי שגם אם הרבי לא עונה, זה לא אומר שהוא לא קרא את המכתב, נפלו אצלי על אוזניים אטומות".

חלפו חודשים נוספים של לימוד והכרה, ולקראת התחרות שוב הוציעו לו הבחורים לכתוב לרבי, אולי הפעם יזכה למענה. הפעם אדלסון הסתפק במכתב קצר, בו סיפר שהוא נוסע לתחרות מנצחים הכי קשה ונחשבת בתחום, והוא מבקש את ברכתו של הרבי להצלחה. כעבור כמה שעות קיבל מענה דרך ר' יואל כהן, שאף הסביר לו אותו. הרבי הורה לבדוק את התפילין, הבטיח להזכיר על הציון ובמצורף היה שטר של חמש לירות סטרלינג לצדקה.

אדלסון יצא לתחרות בלונדון מתוך ונרגש. הבחורים אמנם הבטיחו לו שאחרי ברכת הרבי, הוא יכול לנסוע בלב שקט ורגוע לתחרות ואין ספק שברכת הרבי תעמוד לו. בלונדון חזר להתגורר באותו מקום בו השתכן בעת לימודיו בעבר, וכמה התפעם לראות שכמה רחובות ממנו נמצא בית חב"ד עם כמה שלוחים נמרצים בהם הרב אברהם גליק, הרב תלי לוונטל והרב משה קצנבלונג. הוא מצא בהם אנשים חמים ונחמדים, והפך להיות אורח קבוע.

"פתאום מצאתי את עצמי שמח לשמוע שהתחרות תמשך חמשה ימים, מיום ראשון ועד חמישי, מבלי שאצטרך לעמוד בנסיון שמירת השבת. מעניין שהרבי הביא לי חמש לירות סטרלינג, וראיתי בזה השגחה פרטית, לירה אחת עבור כל יום תחרות!".

● מה הקושי העיקרי עמו התמודדת בתחרות?

"עיקר הקושי בתחרות שלא מעדכנים מראש על איזה סוג של יצירות אתה מנצח; כשאתה על הבמה, אסור להילחץ, אלא לעבוד בשיא היעילות על כל יצירה שרק תיקרא לנצח עליה. היום הראשון לא היה קשה במיוחד; היו אלו יצירות ידועות, ועברתי לשלב הבא.

"באותם ימים, מרוב מתח והכנות, כמעט ולא ישנתי. התחרות הבאה הייתה בעיר אחרת, קארדיף, בירת וואלס, אליה הגענו ברכבת. רק בדרך הודיעו לנו את סדר התחרות, ומה סדר ההופעות כמו גם על אלו יצירות נצח.

"באותו יום נפלטו מהתחרות עוד מספר

"השתתפתי אפוא בשני חלקים של הפרויקט. לקראת החלק השלישי הודיעה לי ההפקה שאני לא מוזמן, והם מצאו מנצח אחר... זו הייתה הפעם האחרונה שניצחתי לצד המאסטר. הוא כלל לא הבין מה עובר עלי, וניסה לשכנע אותי לסגת מהשיגעון הזה. אני שכבר ראיתי את עצמי כחסיד חב"ד, לא חלמתי להמרות הוראה כה ברורה של הרבי

שעשיתי באותו שלב, לא אני עשיתי. יד נעלמה עשתה את זה במקומי. היתה זו יצירה שלא הכרתי, אך בפועל, כשנעמדתי על דוכן המנצחים, נדהמתי מהצלילים היפים והמשולבים ששמעתי. כזו הרמוניה יפה מעולם לא שמעתי. זכורני שחלפה בי מחשבה, שבעצם אני בכלל לא פה, והתזמורת מנגנת מאליה... לא יכול להיות שהידיים שלי גורמות להשמיע את הנעימות המדהימות הללו... זה היה נס גלוי של ממש. אותן יצירות מעובדות הושמעו לאחר מכן ברדיו, תוך ציון שם המנצח הצעיר, ואני מגחך ביני לבין עצמי, יודע היטב שזה לא מכוחי...

"בתום הסיבוב, נקראנו כולנו לחדר השופטים שקבעו מי עבר לשלב הגמר. בחצי הגמר נותרנו שלושה בלבד, והשופטים הודיעו שרק שניים יעלו לשלב הסופי. המתח העצום התפוגג כשהודיעו כי אני ועוד אחד

מנצחים; בדרכי הביתה קינן בי חשש עצום, אך לשמחתי הרבה, הודיע לי צוות השופטים שהצלחתי להעפיל לחצי הגמר. בתוך כל המתח, קינן בי ביטחון גדול שהרבי מלווה אותי. חשתי את זה בכל פעם שעליתי על הבמה.

"השלב הבא היה בניצוח על התזמורת של הרדיו האנגלי, ה-BBC – מהידועות והמפורסמות. לתדהמתי, כל היצירות שביקשו ממני להכין את עצמי אליהם, היו כאלה שמעולם לא ניצחתי עליהן ולא הכרתי. לילה שלם הכנתי את עצמי, וכבר בשבוע בבוקר היה עלי לצאת לאולפני ה-BBC. לבי פעם בחזקה כשיצאתי מחדרי. מצאתי את עצמי עומד ליד המזוזה, נושק לה ומבקש סייעתא דשמיא. הרגשתי שהגיע השלב הקשה באמת.

"כיום אני יכול להבטיח לך, שמה

עולים לשלב הגמר. לא ידעתי את עצמי מהתרגשות. השלב האחרון, היה דווקא קל יחסית.

"למחרת בערב, בתום הקונצרט הפומבי שבמהלכו ניצחנו שנינו הודיעו לנו מעל הבמה את החלטת השופטים, ששנינו הזוכים הגדולים, והפרס היוקרתי יתחלק בינינו שווה בשווה..."

כחלק מהפרס בתחרות, הופיע אדלסון באותם ימים, כמנצח בהופעה יוקרתית עם תזמורת ה-BBC כשקהל האלפים מריע לו ממושכות.

ה'צמאה' זעזע

הכל תם ונשלם בתום ההופעה, כששב לביתנו מרוצה, אך כמו תמיד, בתחושה עמוקה של מישהו אבוד. 'מה אני הולך לעשות עם כל ההצלחה הזאת?' חשב לעצמו פעם אחר פעם. "זו הרגשה שקשה לתאר אותה", משתף אדלסון במחשבותיו ורגשותיו; "מחד – אתה מצליח להגשים שלב אחר שלב את כל השאיפות שלך. מאידך – אתה מרגיש חוזר בריקנות גדולה".

כל נסיונותיו להדחיק את ההרגשה הזאת, לא צלחו. למחרת, בשעת צהריים, עודו יושב ובוהה, תוהה בהרהוריו, נחו עיניו על קלטת שהביא לו הרב כהן לפני שיצא.

"רק אז, לאחר שבועיים עמוסים בעבודה, היה לי את הזמן לבדוק מה יש בקלטת. הכנסתי אותה לטייפ, ואז אני שומע את קולו העצמתי של הרבי שר את הניגון 'צמאה לך נפשי'. אני זוכר שנשמתי נעתקה מהתרגשות. עוצמת הניגון חדרה אלי והאירה את נשמותי. הפעלתי את הטייפ פעם אחר פעם אחר פעם. פתאום פרצתי בבכי מטלטל. זה היה בכי היסטרי שכמותו מעולם לא בכיתי. בככי ששחרר הרבה מעצורים. כשניסיתי להרגע, לא הצלחתי. הרגשתי שאני לא שולט בזה. הרגשתי שאני עומד בצומת דרכים גורלי בחיי.

"הרגשתי לפתע בעוצמה של הריקנות. לא חשבתי על עצמי במונחים של קידום ושדרוג בהצלחה המקצועית. הבטתי על עצמי מהצד, מבולבל, לא כל כך מבין לאן אני מוביל את עצמי, אם אני בכלל המוביל. כתבתי לרב יואל כהן על הצלחתי; כמו כן שלחתי מכתבים לכמה מחבריי, וכמובן גם למאסטרו האהוב שלי.

"בקהילה החב"דית בלונדון הפכתי לקוריוז. הם לא הבינו בדיוק מאיפה נחת להם מישהו שהפך לשם דבר בעולם הניצוח.

"רק אז, לאחר שבועיים עמוסים בעבודה, היה לי את הזמן לבדוק מה יש בקלטת. הכנסתי אותה לטייפ, ואז אני שומע את קולו העצמתי של הרבי שר את הניגון 'צמאה לך נפשי'. אני זוכר שנשמתי נעתקה מהתרגשות. עוצמת הניגון חדרה אלי והאירה את נשמותי. הפעלתי את הטייפ פעם אחר פעם אחר פעם ופתאום פרצתי בבכי מטלטל"

ברירה, והביאו פסנתרן אחר במקומי. "השתתפתי אפוא בשני חלקים של הפרויקט. לקראת החלק השלישי הודיעה לי ההפקה שאני לא מוזמן, והם מצאו מנצח עוזר אחר... זו הייתה הפעם האחרונה שניצחתי לצד המאסטרו. הוא כלל לא הבין מה עובר עלי, וניסה לשכנע אותי לסגת מהשיגעון הזה. אני שכבר ראיתי את עצמי כחסיד חב"ד, לא חלמתי להמרות הוראה כה ברורה של הרבי; מאידך, לא רציתי להתווכח עם המאסטרו והתחמקתי ממנו".

אני בעצמי לא ידעתי מה אני עושה הלאה. הרגשתי שאני נמצא בסרט נע שמישהו מוביל אותו".

בין כה וכה קיבל מכתב תשובה מהמאסטרו שלו, מלא בתשבחות וברכות. הוא אף הזמין אותנו להיות שותף בפרויקט ניצוח בגרמניה. אדלסון עיין בלוח הזמנים שהגיע מההפקה, והתברר כי יש כמה תאריכים בעייתיים מבחינתנו, כמו חזרות שהיו צריכות להתקיים בפסח ובשבת. הוא כתב על הדילמה לרבי, והתשובה שקיבל הייתה חד משמעית: 'הרי זה חילול שבת בפרהסייה! לא היה לי קל לאכזב את המאסטרו שלי, אבל בתוכי כבר הפנמתי שהמנהיג האמיתי שאחריו אני הולך באש ובמים, הוא הרבי. הודעתי למאסטרו שאצטרך להיעדר באותם תאריכים. הם מצדם לא הגיבו, והזמינו אותי בכל זאת. כנראה שהם עצמם לא האמינו עד כמה אני נחוש ורציני. כשהגיעה השבת והמאסטרו ביקש שאנגן, סירבתי. לא הייתה להם

ניגוני התוועדויות המיסו

כשאת השלבים הראשנים אל עולמה של החסידות כבר עשה, כלשונו, "כשהצלחתי לעמוד בכל הניסיונות שלא להופיע בשבת",

"בשנת תש"י ביקשני הרב נפתלי רוט להקים את מקהלת צבאות ה' בירושלים, שאכן הפכה להצלחה גדולה. זכינו לשיר במעמד 'חנוכה ליווי' בכותל בעוד הרבי מביט בנו. הוצאנו גם 2 קלטות של שירי המקהלה. "במשך השנים הייתי שותף בהרבה הרכבים מוסיקאליים שונים, אבל ידעתי שאת חלומי עדיין לא הגשמת. בשנים האחרונות חזרתי להתגורר בארצות הברית, והחלטתי שאם לא עכשיו, אימתי? התחלתי לכתוב קטעים קונצרטיים על ניגוני חב"ד. המשמעות של זה היא, לקחת את הניגון ולעבד אותו בצורה קלאסית יותר. יש בכך מיזוג של שני עולמות; לקחת את הניגון שהוא הנשמה, ולתת לו לבוש חיצוני יותר, עכשווי ויפה, כמובן מבלי לפגוע בפנימיות הניגון. נתתי לכמה מהניגונים נגיעות קלות של ג'ז. מי שיש לו אוזניים מוסיקאליות, יזהה זאת בקלות.

"בשבועות האחרונים הוצאנו כבר את הדיסק השני, וברוך ה' הקהל צמא מאוד להפקות מעין אלה. אני מקווה שהדיסקים הבאים יצאו לחנויות כבר בביאת משיח".

לנצח בבית המקדש

הצצה אל מחוגי השעון הראתה שאנחנו כבר יושבים מספר שעות לא מבוטל, בהן הייתי מרותק לאחד מסיפורי החיים היפים ששמעתי.

את ההשקעה שהשקיעו בו מוריו במוסיקה, הוא לא מותיר לעצמו. תלמידים לא מעטים בעלי חושים מוסיקאליים, באים ללמוד אצל ר' ישראל את אותה אומנות שהוא מומחה בה. לאחרונה אף השתתף בכמה הופעות גדולות שחשפו אותו לקהל לאחר שנות אנונימיות ארוכות. השוני היחיד הוא, כשבמקום מעיל מנצחים והרבה אגו – הוא עולה לנצח עם זקן חב"די, חליפה חסידית ומגבעת עם קנייץ' חב"די ועם הרבה ענווה וצניעות.

כשאני שואל את ר' אדלסון מה הוא מאחל לעצמו, הוא משיב בלי להרהר: "אין לי ספק שבבית המקדש תהיה תזמורת. הרי כל המוסיקה היא גלגול של שירת הלוויים בבית המקדש, וכבר שנים שהיא עוברת גלגולים בגלות ממקום למקום, ומחכה לחזור למקורה ושורשה. אין לי ספק שתהיה תזמורת של עשרות נגנים מהלוויים, כפי שהדבר מתואר במקורות, ויצטרכו הרי מנצח שיוביל את הגוף הגדול הזה. אשמח להיות זה שיתנדב למלאכת הקודש הזו..."

ר' ישראל אדלסון עם הרה"ח ר' נפתלי רוט

מאיפה זה בא לך? אלו היו התגובות שאדלסון קיבל מקולגות, שלא הבינו מה גרם לו, אחרי שהגיע לפסגת התהילה ויכול היה להפוך לשם דבר בענף, לחזור בתשובה. "איש לא קיבל ממני תשובה מספקת", מספר אדלסון ומבטו תלוי בהרהור ממושך בנקודה נעלמת. "מה אספר להם? שנכנסתי לתהליך שבו הייתי מובל ולא מוביל?"

"הדבר שגרם לי לשנות את המהות שלי, ולהכנס לגמרי לחב"ד, היה ההתוודעויות החסידיות בהן השתתפתי בקראון הייטס ובארץ ישראל. היה בהן ניחוח מיוחד. מטבע הדברים השתתפתי בהרבה ארועים מוסיקליים, עם מקהלות ותזמורות סימפוניות, אבל את קולות הניגונים שבקעו מעומק נשמתם של המתוודעים, את אותם צלילים מרגשים שיצאו במעורבות רגשית כה עמוקה – לא פגשתי. הרגשתי שהניגון יוצא מפיו של זה שיושב על ידי, וחודר אל תוך ליבי ממש; זה הכוח הטמון בניגונים, ובייחוד באלה של חסידות חב"ד.

"תמיד המאסטרו דיבר איתי על הצורך להתבטל ולהתאחד עם הניצוח, והנה כשלמדתי חסידות, הבנתי לעומק את אותם מושגים. כשאתה מנגן, אתה חדל להיות אתה והופך להיות מישהו אחר, מרומם, רוחני יותר. זהו דבר שלא נתפס, אבל מי שהגיע מהעולם המוסיקה הקלאסית, שם כביכול דוגלים באותה התרוממות, מבין עד כמה זה כאין וכאפס מול חבורת חסידים שמנגנת ניגון דביקות. תמיד הניגונים נגעו בי, וידעתי שאני אעשה עם זה משהו.

כשאני שואל את ר' אדלסון מה הוא מאחל לעצמו, הוא מחייך ומשיב בלי להרהר: "אין לי ספק שבבית המקדש תהיה תזמורת של עשרות נגנים מהלוויים, כפי שהדבר מתואר במקורות, ויצטרכו הרי מנצח שיוביל את הגוף הגדול הזה. אשמח להיות זה שיתנדב למלאכת הקודש הזו..."

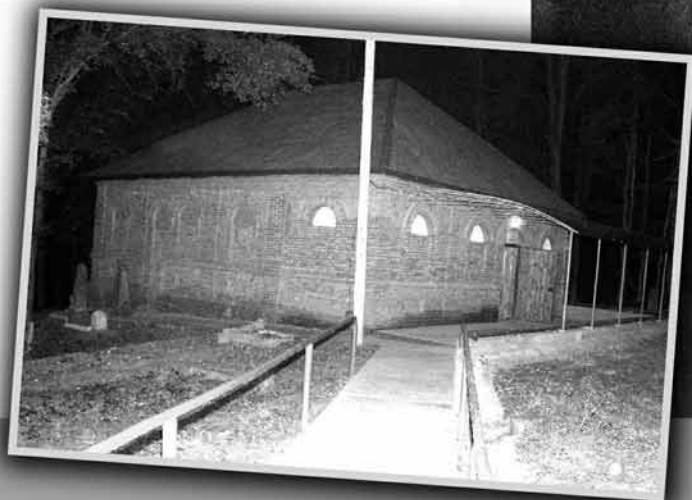
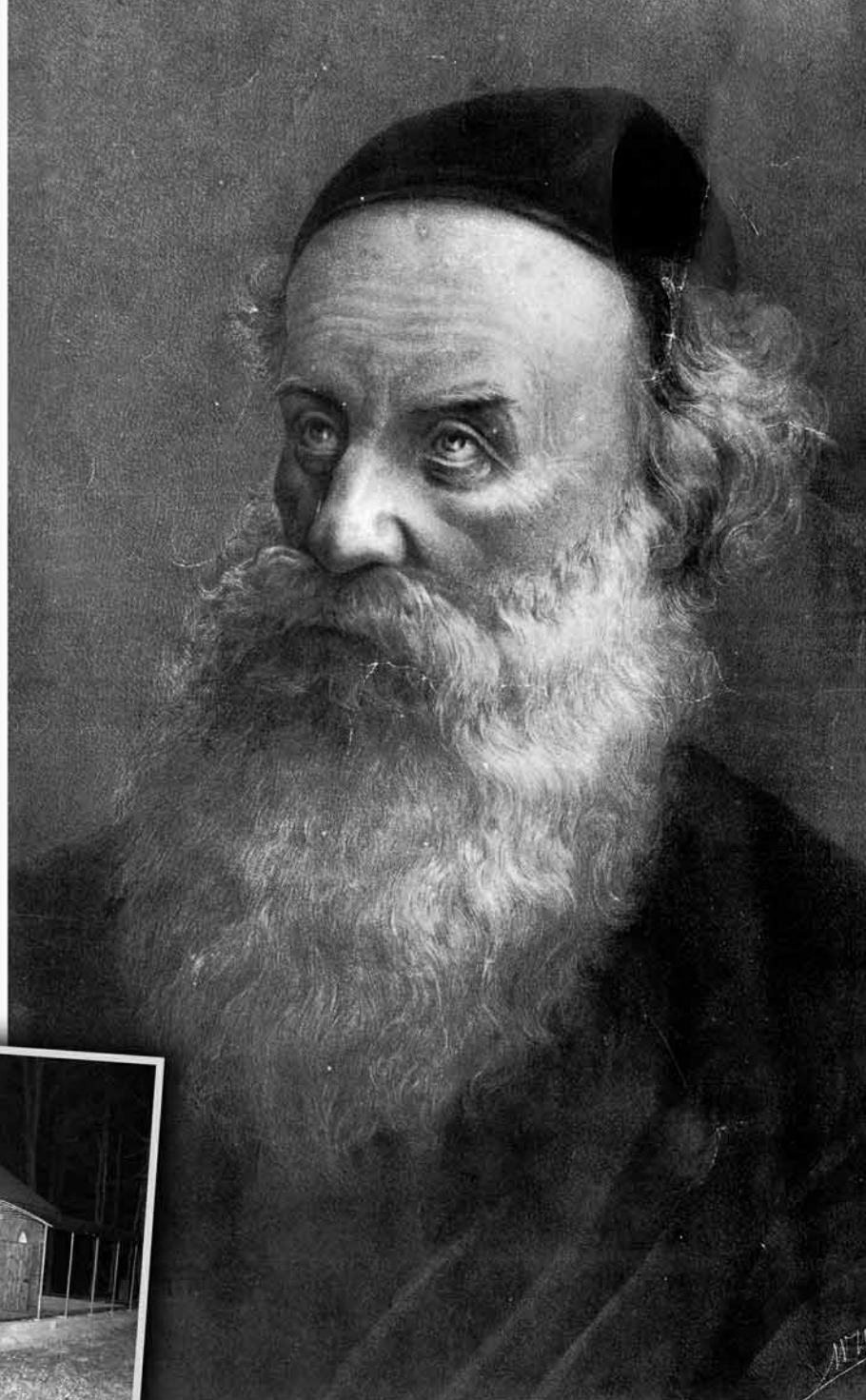
חזר אדלסון לירושלים, שם התחתן, והמשיך להתעסק בהפקות מוסיקאליות שונות. בתקופה הראשונה לשהותו בארץ ישראל, ניצח על מרבית התזמורות בארץ ישראל. שמו הלך לפניו, וכל תזמורת שרצתה להתהדר, ביקשה ממנו לנצח עליה כאמן אורח.

לא שלא היו עוד נסיונות, אבל הם היו מועטים. כך היה כשהציעו לו לקבל לידי את הניהול המוסיקלי של תזמורת הקיבוצים שמופיעה בשבת. "תחזור לעצמך", כמעט התחננו, "מה קרה לך? הפכת להיות דתי?"

לא חלפו ימים רבים, והרבנית פרידה חשה כי כוחותיה הולכים ואוזלים. בבינתה הרחבה הבינה כי יומה האחרון הולך וקרוב. זימנה אפוא את החסידים מקרמנצ'וג לבוא לביתה, כי דבר-סתר לה אליהם. "חשה אני כי קרב ובא עת פקודה", לאטה להם בקול רפה, "ועל כן, מבקשת אני מכם כי במלאת ימיי, שאוני להאדיטש, כי ברצוני להיטמן בבית העלמין מימינו של אבא" * מוגש ליום כ"ד בטבת, יום

ההילולא של אדמו"ר הזקן

מאת מנחם זיגלבוים

"א-י-ב-א חכה

מוצאי שבת קודש פרשת שמות, כ"ד בטבת תקע"ג "כחצות שעה י"א, נשבה ארון הקודש מאור ישראל משיח ה' ונתבקש בישיבה של מעלה - - -"; "בחד קטירא איתקטר ביה בקוב"ה .. אליו נשא את נפשו בשמחה וטוב לבב כאשר נראה בעליל לכל העומדים שמה אשר נתפלאו ונשתוממו על המראה".

במילים מעטות אלו מתוארת הסתלקותו בסערה השמימה של נשמת הוד כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, רבי שניאור זלמן, מחולל ומייסד שיטת חב"ד.

שעה ארוכה לאחר חצות הלילה. האופל שולט. הקור חודר עצמות. היגון ממלא את הלבבות. האור הגדול שהלך לפני המחנה במשך עשרות בשנים, "ופילס דרך סלולה ומסילה רחבה", כבה באחת.

החסידים לא יכלו להסתפג זמן רב באבלם וביגונם. היה עליהם להביא את הרבי למקום מנוחה. לאחר דין ודברים קצר התברר כי המקום הקרוב ביותר בו מתגוררים יהודים, היא העיר האדיטש, במרחק של כתשעים קילומטרים. שם, מתברר, נמצאת חלקת יהודים ביבית החיים!

החסידים נזכרו לפתע כי במהלך השבת האחרונה שמעו בני הבית את הרבי מזכיר את שמה של העיר האדיטש ואת שם הנהר העובר דרך העיר ויבית החיים' הסמוך לו. איש לא הבין אז את פשר כוונתו של הרבי. כעת הבינו. הרבי רמז להם כי ברצונו לנוח כבוד ביבית החיים' של האדיטש.

לא פשוט היה להביא את הרבי להאדיטש. הדרכים מכוסות בשלג עמוק או בקרח חלק ומסוכן. הקור היה מקפיא עצמות; ואם לא די בכך - הרי בגלל

החסידים נזכרו לפתע כי במהלך השבת האחרונה שמעו בני הבית את הרבי מזכיר את שמה של העיר האדיטש ואת שם הנהר העובר דרך העיר ו'בית החיים' הסמוך לו. איש לא הבין אז את פשר כוונתו של הרבי. כעת הבינו. הרבי רמז להם כי ברצונו לנוח כבוד ב'בית החיים' של האדיטש

מאורעות המלחמה ניצבו שוטרים בערים ובכפרים וערכו בדיקות פתע בעגלותיהם של הנוסעים, מתוך חשש למרגלים העושים דרכם בנתיבות רוסיה בדרכם להעביר מידע לאויב.

אולם רצונו המרומז של הרבי הכריע, ולאחר התייעצות ממושכת עם בני המשפחה והחסידים, הוחלט להושיב את הרבי על מזחלת חורף, כשהרבי יושב בכיסאו כמו אדם חי, ועמו שלושה אנשים מלווים: הנכד מנחם מענדל, לימים הרבי ה"צמח צדק". נכד נוסף - רבי מנחם נחום, בנו של אדמו"ר האמצעי, ועם חסיד נוסף.

הדרך הייתה ארוכה ומייגעת. הקשיים היו רבים, והתלאות לא פסקו, כמסופר באריכות בקורות דברי הימים ההם. לא בכדי, זמן מה לאחר מכן, נגלה אדמו"ר הזקן

לנכדו בחלום הלילה והודה לו על מסירות הנפש שהייתה לו כדי להביאו לקבורה בהאדיטש, ובזכות כך הבטיח לו להיות עמו במחיצתו בעלמא דאתי.

בתום נסיעה ארוכה הגיעו רבינו הזקן ומלוויו אל בית החיים היהודי, שם נטמן באדמתה הקפואה של האדיטש, פלך פולטובה. "ועשינו כיפת עץ טוב וגם בית גדול והכנו לבנים לבנין חומה כדי לבנות לכבודו" - מספר כ"ק אדמו"ר האמצעי - "וכמו על קברי אבות וגדולי הצדיקים שבאים להיות נודרים ומתפללים שם בעת צרתם, כי גדולים צדיקים במיתתן כו".

ואכן, מאז במשך כל השנים, היה המקום הזה למקום קדוש אליו נתקבצו חסידים ויהודים, להתפלל להפיל שיח ותחינה לפני היושב במרומים, בזכותו של רבינו הגדול, שני-אור, שהאיר את העולם היהודי בשני אורות בהירים.

סמוך ונראה, מימין לאוהל כ"ק אדמו"ר הזקן, ניצבה מצבה לא גדולה, מהוהה קמעה, מעידה על השוכנת מנוחה במקום זה, הרבנית פרידה, בתו של אדמו"ר הזקן.

מדוע זכתה צדקת זו להיטמן ליד אביה שלא כמנהג המקובל שלא להניח נשים בסמוך למקום ציוני רבותינו נשיאנו?

שאלה זו שאל החסיד המפורסם רבי מרדכי יואל את רבי נחום, בנו של אדמו"ר האמצעי. היה זה באחד מביקוריו של רבי מרדכי יואל בציון הקדוש שבהאדיטש. עם יציאתו מעם פני הקודש, נפנה אליו רבי נחום, הנכד, והציע לו להשיב את נפשו לאחר עבודתו בקודש שיגע בה באוהל הקדוש, ובהכנות שלפני כן.

נכנסו אפוא שניים לחדרו של השמש

פקחית הייתה והבינה את ספיקותיהם,
ותשובתם שאינה תשובה...

א

חלפו עוד ימים אחדים, ושוב שלחה אחר החסידים וביקשה כי יואילו לבוא לביתה. לא פירטה הרבנית את הסיבה ששלחה לקרוא אחריהם, והם באו מצווים ועומדים למלא את בקשתה של צדקת זו, בת צדיק. אותו יום היה ט"ז בסיון תקע"ג, פחות מחמישה חודשים לאחר הסתלקות רבינו הזקן.

משהגיעו לביתה, מצאו את מיטתה עומדת בטבורו של החדר הגדול. היא עצמה שכבה במיטתה, לבושה בבגדיה, מוכנה ומזומנה.

בניע אצבע הורתה להם להקיף את מיטתה, בעוד היא עצמה החלה לומר תפילת "אלקי, נשמה שנתת בי טהורה היא". בקול צלול ומתון, כסופר יהלומים, הודתה ושבחה ליוצר הנשמות "אתה בראתה, אתה יצרתה, את נפחתה בי, ואתה משמרה בקרבי". משהגיעה למילים "ואתה עתיד ליטלה ממני", זקפה לפתע את ידיה מעלה-מעלה, הושיטה עשר אצבעותיה כלפי שמיא, וצעקה בקול גדול:

"א-ב-א חכה! הנה, כבר!"

ידיה נשמטו באחת, וראשה צנח לאחור, משיבה את נשמתה לאדון עולם.

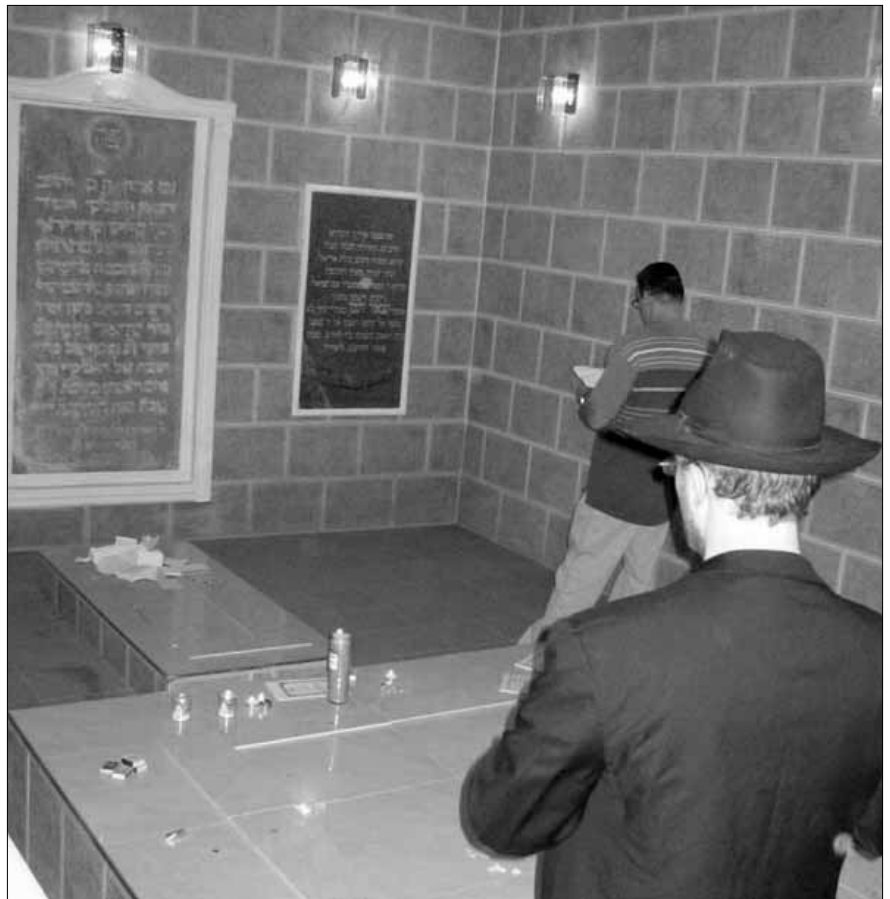
הביטו החסידים במחזה הנורא והנפלא, נדהמים ומשתאים, שותקים מאימת שעת הדין...

מחזה מיוחד שכזה, כמעט שכנע אותם כי ראויה צדקנית זו למלא את בקשתה ולטמון אותה ליד אביה הגדול. אך בכל זאת, כיוון שענייני צדיקים ורצונם נשגבים הם מבינתם, נותר שיוור של ספק בלבם. נמנו וגמרו אפוא להניח עצמם בצד, וה' יעשה הטוב בעיניו.

העלו את ארונה על מרכבה רתומה לסוסים, ויצאו בדרכם להאדיטש. בהגיעם לפרשת דרכים, כאשר דרך אחת פנתה לקרמנצ'יג ודרך שניה פנתה להאדיטש, הניחו לסוסים ללכת כחפץ ה', ובאשר ילכו – יהא זה סימן משמים.

"הלא תבין מעצמך – סיים רבי נחום את סיפורו באוזני החסיד רבי מרדכי יואל – כי הסוסים המשיכו את דרכם להאדיטש, שם נטמנה בכבוד לצד אביה הגדול רבינו הזקן".

(מעובד על פי "לשמע אוזן"; "פניני הכתר")

בצורה קשה. גם ככה הייתה אישה חלשה וחולה, ובגלל מאורע זה, נחלשה עוד יותר. בלית ברירה, נאלצו בני משפחתה להביאה לנאות דשא על מנת שתנוח קמעה, ותשוב רוחה אליה.

לא חלפו ימים רבים, והיא חשה כי כוחותיה הולכים ואוזלים. בביתנה הרחבה הבינה כי יומה האחרון הולך וקר. זימנה אפוא את החסידים מקרמנצ'יג לבוא לביתה, כי דבר-סתר לה אליהם. הגיעו נכבדי החסידים וזקניהם, והטו אוזן.

"חשה אני כי קרב ובא עת פקודה", לאטה בקול רפה, "ועל כן, מבקשת אני מכם כי במלאת ימיי, שאוני להאדיטש, כי ברצוני להיטמן בבית העלמין מימינו של אבא".

נענעו החסידים בראשם, ספק לחיוב ספק לשלילה. הם היו מופתעים מבקשה לא-צפויה זו. אמנם ידעו כי חביבה הייתה פרידה בעיני אביה, וקרובה אליו ביותר, אך בכל זאת, לקבור אישה ליד קבר הרבי הקדוש??! יצאו אפוא מביתה בלא להבטיח דבר; חיכו לראות כיצד ייפול דבר, בידעם שמעשי צדיקים הם מעשי שמים, והכל צפוי והרשות נתונה. — — —

בסמוך לאוהל, הניחו על השולחן בקבוק 'משקה' וצלחת בלינצ'יס. בהזדמנות זו הפנה החסיד אל הנכד את השאלה על אודות מקום ציונה של הרבנית פרידה.

רבי נחום שהביא את אדמו"ר הזקן למקום מנוחתו זה, ואף קבע את מקום מגוריו עד סוף ימיו, בסמוך ונראה אל האוהל הקדוש בהאדיטש, פתח וסיפר מעשה נורא ונפלא:

בשעת הסתלקותו של אדמו"ר הזקן, לא היה בנו רבי דובער, אדמו"ר האמצעי, במחיצתו, שכן נסע בשליחות אביו לקרמנצ'יג למצוא מקום מגורים עבור הרבי ופמלייתו שברחו מחזית הקרב עם נפוליון. בני הבית שידעו את הקשר הפנימי-נשמתי העז בין האב לבנו, הכינו את רופאי קרמנצ'יג לעמוד על המשמר בעת בוא המבשר.

לא הועילו הרופאים ורפואותיהם, ורבי דובער נפל והתעלף פעם אחר פעם. כל סממני הרפואה שנתנו לו כדי להקיצו, לא הועילו, שכן מיד כשהתעורר ונזכר בהסתלקות, חזר והתעלף. מחזה מרטיט זה נמשך עשרים וארבע שעות רצופות!

בתו של רבינו הזקן, הרבנית פרידה, קיבלה אף היא את הסתלקותו של אביה

הפגנה חב"דית

כ אשר הסתכלתי בתמונות של ההפגנה הגדולה של יהודים דתיים תמימים נגד ממשלת ישראל ביחס ליהתנתקותי מעזה, נזכרתי בהפגנה שנערכה לפני כ-60 שנה. גם אז היה זה נגד "ממשלה" יהודית. יותר נכון, ממשלה מניאטורית.

הקבוצה הגדולה ביותר של חסידי חב"ד שניצלו בניסים מארץ הסובייטים היתה באותה שעה במחנה הדי.פי ("דיספלייט" פערסאנאס" – אנשים חסרי מקום) הגדול בשם וולדשטאט-פוקינג במערב גרמניה ואנחנו, פליטי חב"ד מרוסיה, גרנו בצריפים צבאיים לשעבר והיינו סמוכים על שולחנה של "אוניבר" (מחלקה באו"ם), אך למעשה עיקר העזרה הגיע מארה"ב וגם ה"גיוינט" הגיש סיוע.

לאחר השחרור משנים ארוכות וכוזבות של הגהנום הסטליניסטי, הרגשנו, חסידי חב"ד, במחנות הדי.פי, כמו בגן-עדן, נהנים מהחופש המלא לחיות כאנשים, כיהודים, כיהודים חרדים וכחסידיים. אותה הכרת טובה ראשונית לבורא היתה שפוכה על מרבית הפנים של אותם משפחות. אנשים הלכו ב"רחובות" של המחנה היהודי עם ברק בעיניים ועם הרגשה של רצון ... "לנשק את האוויר החופשי".

במחנה וולדשטאט התגוררו אלפי יהודים, מכל הקבוצות ומכל החוגים, החל מיהודים חרדים חסידיים ביותר, כמו גם אגודה, מזרחי, בית"ר ועד מפא"י, מפ"ם ו"השומר הצעיר". למרבה הצער, הרוב הגדול של יהודי המחנה לא היו שומרי תורה ומצוות. ההנהגה המקומית של המחנה (ה"קאמיטעט", בשפת המחנה) נוצרה בבחירות דמוקרטיות ורוב חבריה לא נמנו על החוגים הדתיים.

במהלך הקמת המוסדות השונים במחנה, הקימו גם קולנוע במבנה מיוחד, אבל ה"קאמיטעט", החליט שבשבת המקום יהיה סגור. וכך זה היה תקופה מסוימת. מאוחר

למרות היותם פליטים שניצלו אך זה עתה בעור שיניהם ממלתעות הקומוניסטים, ניהלו אנ"ש חסידי חב"ד שהתגוררו במחנה הפליטים פוקינג שבגרמניה מאבק נחוש ועיקש למען הצביון הדתי במחנה * בעקבות הכתבה שפורסמה לאחרונה מאת שניאור זלמן ברגר על חסידי חב"ד במחנות הפליטים באירופה, אנו מביאים תרגום מאמרו של הרב יהושע דובראווסקי (פורסם במלואו ב'אלגעמיינער זשורנאל') המתאר בציוריות רבה את אחת ההפגנות שנוהלו באותם ימים, לצד צילום מכתבה על ההפגנה, שפורסמה בי"א סיון תש"ז בעיתון "קול ישראל בגולה"